

EU-rättsliga rättskällor och tolkningsmetoder

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Här hittar du information om EU:s olika rättsakter. Vi beskriver dels vilka rättskällor som finns tillgängliga inom det EU-rättsliga området och dels vilka metoder som kan användas för att tolka EU-rätten.

Grundläggande förutsättningar vid tillämpning av EU-rätt

Europeiska unionen, EU, bygger på överenskommelser mellan dess medlemsstater om att överlämna en viss del av sin beslutskraft, med andra ord lagstiftande makt, till EU. Medlemsstaterna har därefter underkastat sig en lojalitetsplikt mot EU-rätten, det vill säga att deras lagstiftande församlingar, domstolar och myndigheter är skyldiga att följa EU-rätten. Lojalitetsplikten gäller därför också för svenska livsmedelsinspektörer i sin myndighetsutövande roll.

Inom EU används inte termen författning, utan i stället rättsakt. Dessutom skiljer man på primärrätt och sekundärrätt. För att förstå det EU-rättsliga systemet krävs viss kunskap om dess struktur.

Livsmedelslagstiftningen utgörs till övervägande del av EU-rätt. EU-rätten bygger till sin struktur mycket på en kontinental rättstradition, men är ett rättssystem i sig. Det innebär att du behöver annan kunskap för att läsa och tolka EU-rätten än för att tolka den svenska rätten.

En annan viktig sak är att alla EU:s rättsakter kommit till efter förhandlingar mellan medlemsstaterna, och därför ofta är resultat av mer eller mindre långtgående kompromisser mellan dem. Eftersom denna process leder till att rättsakterna kan vara vagt skrivna med flera möjliga tolkningar, så ställs det särskilda krav på den som ska tolka texterna. Uttolkare av EU:s rättsakter är alla domstolar och myndigheter inom EU och i samtliga medlemsstater inom respektive sakområde, från en svensk livsmedelsinspektör upp till Högsta förvaltningsdomstolen eller EU- domstolen.

Detta avsnitt är i stora drag skrivet mot bakgrund av främst två böcker som också kan rekommenderas för den som vill få ökad förståelse för de EU-rättsliga sammanhangen. Den första boken är "EU-rättslig metod, Teori och genomslag i svensk rättstillämpning", skriven av Jörgen Hettne och Ida Otken Eriksson (redaktör), Norstedts Juridik 2011, andra upplagan. Nedan citerad Hettne/Otken, 2011. Den andra boken är "Introduktion till EU-rätten", skriven av Carl Fredrik Bergström och Jörgen Hettne, Studentlitteratur, första upplagan 2014. Nedan citerad Bergström/Hettne, 2014.

EU:s rättskällor

Inom EU-rätten kan följande rättskällor lyftas fram:

- Rättsakter tillhörande EU:s primärrätt.
- EU:s stadga om grundläggande rättigheter.
- Allmänna rättsprinciper.
- Avtal som unionen har ingått med tredje land eller internationella organisationer.
- Rättsakter tillhörande EU:s sekundärrätt (bindande och icke-bindande).
- EU-domstolens rättspraxis.
- Generaladvokatens förslag till avgöranden (de ska inte överdrivas, utan får framför allt betydelse i de fall domstolen grundar sin dom på vad generaladvokaten har föreslagit).
- Juridisk litteratur.
- Ekonomiska teorier.

Rättsakter som rättskälla

EU:s primärrätt innehåller de fördrag (avtal) som slutits mellan medlemsstaterna. Ibland liknas de vid en EU:s grundlag. De grundfördrag som EU-samarbetet bygger på är:

- **Unionsfördraget (FEU).**

Fördraget om Europeiska unionen, konsoliderad version i EUT (Europeiska unionens tidskrift) 2012 C 326 s. 13. Ursprungligen "Maastrichtfördraget" från 1993.

- **Funktionsfördraget (FEUF).**

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). Konsoliderad version i EUT 2012 C 326/47. Ursprungligen "Romfördraget" från 1958, senast ändrat genom det så kallade "Lissabonfördraget".

- **Atomenergifördraget (FEAG).**

Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen. Konsoliderad version i EUT 2016 C 203, 7.6.2016.

- **Rättighetsstadgan.**

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. EUT 2016 C 202, 7.6.2016.

Konkreta regler inom olika rättsområden finns oftast i sekundärrätten. Även om primärrättens regler är mer övergripande, så kan primärrätten ändå vara av betydelse när rättsakterna på lägre nivå (sekundärrätten) ska tolkas. Därför bör man även känna till grunddragen i primärrätten.

EU:s livsmedelslagstiftning är en del av sekundärrätten. Sekundärrätten finns i olika typer av rättsakter, som inte delas in utifrån vem som har skapat dem utan vilken rättslig skepnad de har. Sekundärrätten består av:

- Förordningar
- Direktiv
- Beslut
- Rekommendationer
- Yttranden

EU-förordningar (regulations på engelska), som alltså ska skiljas från de svenska regeringsförordningarna, är generella normer. De har stiftats på EU-nivå och är direkt bindande för EU:s egna institutioner, medlemsstater och enskilda individer och företag. EU-förordningar finns inte i nationella författningssamlingar, som Svensk författningssamling, utan ska leva sitt eget liv och börjar gälla så snart de getts ut. Förordningar är till alla delar bindande, vilket innebär att medlemsstater inte har rätt att ha avvikande regler. Alla rättsakter översätts till samtliga EU-språk där alla språk har samma formella status.

Direktiv är rättsakter som egentligen vänder sig till medlemsstaterna, och ger direktiv om på vilket sätt medlemsstaterna ska ändra sina nationella författningar inom en viss tidsfrist. Medlemsstaterna har genom grundfördragen lovat att implementera EU:s direktiv så att dess innebörd helt och fullt fångas upp av den nationella regleringen.

Alla EU-medborgare ska ges samma rättigheter och skyldigheter. Implementerar inte medlemsstaterna ett direktiv, helt eller delvis, kan de av EU:s domstol dömas till att betala skadestånd. Det betyder att svenska författningar i många delar bygger på direktiv från EU, men att det är den svenska riksdagen, regeringen eller en myndighet som har skrivit de konkreta reglerna utifrån vad EU:s direktiv säger.

Rättsligt material från EU publiceras på EUR-Lex, som sedan länkar vidare till olika språk. En länk hit finns även på lagrummet.se. Allt material finns på samtliga EU-språk, vilket kan vara en tillgång vid kontakt med livsmedelsföretagare som behärskar ett annat EU-språk bättre än svenska. Svenska författningar finns dock endast på svenska.

Eur-lex

Lagrummet

Det kan i sammanhanget tilläggas att alla beslut på en svensk myndighet måste skrivas på svenska, men att det enligt 13 § förvaltningslagen (2017:900) i vissa fall kan finnas en skyldighet för myndigheten att anlita tolk och skäl att översätta utgående handlingar, till exempel ett beslut.

Motiv och förarbeten inom EU-rätten som rättsskäl

Förfarbeten har en annan betydelse inom EU:s lagstiftningsprocess än vad som är fallet för den svenska lagstiftningsprocessen. Då lagstiftningen inom EU mycket mer bygger på förhandlingar och kompromisser mellan medlemsstaterna är det inte lika enkelt att slå upp ett förarbete från EU för att direkt finna en

lösning. När det gäller motiv eller förarbeten till EU:s rättsakter, har man tidigare hävdade att det inte finns (Bergström/Hettne, 2014). Även om sådana dokument inte spelar samma roll inom EU-rätten som i Sverige, är det numera ändå en något annorlunda bild som ges.

EU:s förarbeten ska inte leda till bokstavig åttynad, utan ska mer tjäna som vägledning för att kunna tolka ändamålet med rättsakten.

Det går inte heller att försöka tolka den överordnade EU-rätten med stöd av förarbetena till de svenska lagarna där en EU-rättsakt har implementerats. Det följer av att EU-rätten ska vara en gemensam rättsordning för hela unionen. Det är dock inte helt ovanligt att EU-domstolen inför avgöranden låter utreda hur man i olika medlemsstater har reglerat en viss fråga, för att sedan försöka finna ut om det finns gemensamma drag i de nationella rättsordningarna som EU-domstolen kan lyfta upp till EU-nivå. Följande dokument kan lyftas fram som någon form av förarbeten inom EU:

- En grönbok är ett samrådsdokument som kommissionen utarbetat inom ett visst ämnesområde i början av ett lagstiftningsarbete, där kommissionen presenterar sina idéer och förslag för att skapa diskussion och möjlighet för många intressenter att delta i diskussionen. Ibland jämförs EU:s grönböcker med en svensk SOU.
- En vitbok är en bok där kommissionen senare redogör för sitt förslag och de över- väganden som legat till grund för det. Ibland jämförs vitböckerna med en svensk proposition.
- Kommissionens ursprungliga förslag till rättsakter.
- Europaparlamentets ändringsförslag och lagstiftningsresolutioner.
- Kommissionens inställning till parlamentets och rådets ställningstaganden.
- Yttranden från Regionkommittén (ReK) och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK).

I vissa fall har också förarbeten till EU:s fördragstext använts som källa för att tolka sekundärrätten. Det förklaras inte med att det skulle saknas sådant skriftligt material, utan med att motiv inom EU-rätten inte har någon särställning i förhållande till andra rättskällor.

Rättspraxis inom EU-rätten som rättskälla

EU-rättslig praxis kan uppstå hos både de nationella domstolarna och EU-domstolen.

Ett mål eller ärende på nationell nivå kan inte föras upp till EU-domstolen genom ett överklagande i en nationell domstol, vilket är ett vanligt missförstånd. Det är i stället två andra vägar till EU-domstolen som gäller.

Den ena vägen är att EU-domstolen på anmälan av EU-kommissionen tar upp mål där enskilda medlemsstater anklagas för att inte följa grundfördragen, en misstanke om så kallat fördragsbrott. Ett inte ovanligt fall är att en medlemsstat, helt eller delvis, inte har implementerat ett direktiv på utsatt tid. Vem som helst kan då sända en anmälan till kommissionen, som sedan inleder ett undersökningsförfarande innan man avgör om det ska dras inför domstolen.

Den andra vägen är att en nationell domstol begär ett så kallat förhandsavgörande. En begäran om förhandsavgörande sänds till EU-domstolen i de fall en nationell domstol, som hanterar en EU-rättslig fråga, inte är säker på hur EU-rätten ska tolkas i visst hänseende. När EU-domstolen har svarat på frågan, återupptas den nationella processen. Den nationella domstolen är sedan bunden av EU-domstolens utlåtande.

Också de nationella domstolarna avgör EU-rättsliga frågor. Det är särskilt genom de nationella domstolarnas möjlighet att begära förhandsavgöranden av EU-domstolen som de kan bli viktiga för tolkningen av EU-rätten.

Hettne med flera understryker de nationella domstolarnas roll inom EU-rätten: "De nationella domstolarna är därmed EU-rättens kraftverk. Det är de regionala domstolarna som faktiskt säkerställer att unionsrätten iakttas, bland annat genom att tillämpa principen om unionskonform tolkning och medlemsstaternas skadeståndsskyldighet" (Hettne/Otken, 2011, sid 28).

EU-domstolens rättspraxis har betydelse för hur de nationella domstolarna ska döma, och det är också en av EU-domstolens viktigaste uppgifter att skapa underlag för en gemensam tolkning av EU-rätten inom hela unionen.

EU-domstolens domar publiceras på EUR-Lex, på samtliga EU- språk.

Litteratur och vägledningar som rättskälla

Det finns stora mängder litteratur som hanterar EU-rätt generellt, men det är svårt att finna litteratur om EU-livsmedelsjuridik.

En kommissionsvägledning är ett vägledande dokument som tas fram av EU-kommissionen. Inom livsmedelsområdet finns det bland annat en kommissionsvägledning till EU:s förordning (EG) nr 178/2002.

Förutom hos kommissionen finns vägledande dokument också på Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets, Efsas, webbplats. Inom kommissionen är det Generaldirektoratet för hälsa och livsmedel som ansvarar för livsmedelsfrågor.

Efsa

Europeiska unionen

Att tolka EU-rätten

Också inom EU-rätten är det rättsakterna som är den första rättskällan.

Som konstaterats ovan innehåller många av EU:s rättsakter vaga och oklara uttryck. Inom livsmedelslagstiftningen används exempelvis termer och begrepp som att en viss regel ska tillämpas när det är nödvändigt, när så är lämpligt, att det ska vidtas adekvata åtgärder eller att det ska vara tillräckliga åtgärder. Man säger att det ska finnas flexibilitet i rättstillämpningen. Att livsmedelslagstiftningen dessutom ska vara mer målorienterad än detaljstyrande är också en viktig omständighet.

Trots vagheten innebär dessa uttryck å ena sidan inte att livsmedelsföretagarna får göra precis vad de vill, men å andra sidan inte heller att myndigheterna får ställa vilka krav som helst. Vaga uttryck måste därför preciseras för att adressaterna ska veta vad som förväntas av dem.

Den viktigaste uttolkaren av EU-rätten är EU-domstolen, men också de nationella domstolarna har betydelse genom sin möjlighet att begära förhandsavgöranden från EU-domstolen.

I avsaknad av en europeisk förvaltningsmyndighet på nationell nivå, har också de nationella förvaltningsmyndigheterna fått ett delansvar i uppgiften att verka för EU-rättens genomslag på nationell nivå. För att det inte ska uppstå olika uttolkningar i medlemsländerna, finns det också bestämmelser i grundfördragen som säger att nationella domstolar och myndigheter ska vara lojala mot EU-rätten.

Eftersom EU-rätten bygger på andra tolkningsmetoder än den nationella rätten, är det nödvändigt för de svenska rättsstillämparna att inte bara känna till att det finns bestämmelser på EU-nivå. De måste också veta hur dessa bestämmelser ska tolkas, och att det ska göras utifrån en gemensam EU-rättslig metod och inte utifrån den nationella rättskällevärdet.

Med EU-rättslig metod avses den rättsliga metodik och de tolkningsmetoder som används av EU-domstolen (Hettne/Otken, 2011, sid 21), och som också måste användas av de nationella domstolar och myndigheter som ska tillämpa EU-rätten. För den enskilda tjänstemannen är det då inte alltid lätt att växla mellan helt svenska bestämmelser och sådana som bygger på EU-rätt, eftersom det delvis kräver olika arbetsmetoder.

EU-domstolens tolkningsmetod kan beskrivas som fri och starkt ändamålsorienterad (teleologisk) (Hettne/Otken, 2011, sid 36). En ändamålsenlig tolkning inom EU-rätten bygger på att tolka de konkreta rättsreglerna utifrån deras mål, som för livsmedelslagstiftningen utifrån:

- En hög skyddsnivå för människors liv och hälsa.
- Att icke-säkra livsmedel inte ska släppas ut på marknaden
- Att skydda konsumenternas intressen
- Att skapa förutsättningar för konsumenterna att fatta egna välgrundade beslut
- Att livsmedelskontrollen ska vara riskbaserad och att det är livsmedelsföretagaren som ska visa att alla relevanta regler är uppfyllda

Därutöver ska hänsyn tas till de övergripande mål som ställts upp för hela unionen och som kommer till uttryck genom primärrätten, som:

- Att främja en fri rörlighet av varor.

- Jämlika konkurrensförhållanden.
- En effektiv inre marknad.

Tolkningen ska också göras utifrån det sammanhang där reglerna finns, det vill säga inom livsmedelsområdet eller inom viss del av livsmedelsområdet (Bergström/Hettne, 2014).

Ändamålsorienterad tolkning

EU-domstolens främsta tolkningsprincip är den ändamålsenligt orienterade tolkningsmetoden, det som också kallas för teleologisk tolkning.

Den teleologiska metoden behöver egentligen endast användas när en bestämmelses lydelse eller kontextuella sammanhang är oklar. Med kontextuellt sammanhang menas att bestämmelsen ska tolkas mot bakgrund av var den finns i regelsystemet, i vilket sammanhang eller under vilken rubrik den är placerad.

Tre olika syften med den teleologiska metoden inom EU-rätten kan nämnas (Hettne/Otken, 2011, sid 168).

- Att främja det syfte som eftersträvas med en viss bestämmelse.
- Att motverka orimliga konsekvenser (med hänsyn till unionsrätten i övrigt) som kan bli följden av en bokstavstolkning. Det innebär en delvis annan roll för de svenska domarna än vad man tidigare varit van vid, eftersom de kan ha större frihet när reglerna ska tolkas än vad den svenska rättstraditionen medger.
- Att fylla luckor som annars skulle finnas i unionslagstiftningen. Det är förmodligen ännu mer ovant och främmande för den svenske domaren, än att försöka motverka orimliga konsekvenser.

När flera tolkningar är möjliga väljer EU-domstolen den som är mest förenlig med bestämmelsens syfte. Eftersom många bestämmelser, både inom primärrätten och sekundärrätten, är vaga och oprecisa har metoden fått stort genomslag. En anledning till varför EU-rätten har så många oklara regler, är alltså att EU:s lagstiftningsprocess till stor del bygger på förhandlingar mellan medlemsstater med olika viljor och där kompromisser mellan oförenliga viljor ofta är nödvändiga, på ett helt annat sätt än vid nationell lagstiftning. Domarens uppgift kan därför ofta vara att försöka finna ett förnuftigt och sammanhängande innehåll i dessa svårbegripliga texter.

När du som livsmedelsinspektör ska tolka en konkret EU-rättslig bestämmelse är det två ingångsvärden som är särskilt viktiga, dels målet om säkra livsmedel, dels att livsmedelskontrollen ska vara riskbaserad. Sätter vi in flexibla uttryck, som att en viss bestämmelse ska tillämpas när det är nödvändigt, när så är lämpligt, att det ska vidtas adekvata åtgärder eller att det ska vara tillräckliga åtgärder, så kan vi ur detta läsa till exempel följande:

- En bestämmelse om animaliska livsmedel får inte tillämpas på vegetabilier.
- Vitesföreläggande ska inte användas om man tror att adressaten kommer att efterleva föreläggandet i alla fall.
- Vitesföreläggande ska användas om det bedöms nödvändigt för efterlevnaden.
- Kontrollmyndigheten ska kanske ge ut en kort allmän informationstext i stället för att inleda ett kontrollförfarande mot många livsmedelsföretagare, om det ses som en mer ändamålsenlig åtgärd.
- Kontrollmyndigheten ska först rikta in sin verksamhet mot de hanteringsled som innebär störst risk. Eftersom risk handlar om sannolikhet för att något inträffar och vilken den möjliga effekten är, kan det innebära att kontrollmyndigheten först ska fokusera en hantering som innebär en mindre risk för väldigt många slutkonsumenter, och därefter en hantering med värre konsekvenser men där väldigt få exponeras för livsmedlet. Bedömningen görs från fall till fall.

Kontrollmyndigheten får inte diskriminera livsmedelsföretagare eller livsmedel från andra EU-länder genom att ställa krav mot dem som inte skulle ställas mot svenska företagare eller livsmedel. Sådana åtgärder strider mot EU:s grundläggande fyra friheter och försvårar den inre marknaden.

Andra tolkningsmetoder

Även om den teleologiska tolkningsmetoden är den mest framträdande, finns det andra metoder som kan vara bra att känna till.

- **Formuleringar på andra språk**

En utgångspunkt för tolkning av EU-rätten bygger på det faktum att rättsakterna skrivs på alla medlemsstaters språk, och att alla språkversioner är av samma värde. I vissa fall kan det därför vara

av intresse att studera vilka formuleringar som finns på något annat språk du behärskar, för att finna vägledning. Denna metod används inom ramen för en tolkning som mer strikt utgår från ordalydelsen, men där orden är vaga.

- **Tolkning utifrån ingressen**

Både EU-direktiv och EU-förordningar inleds med en ingress. Denna är uppdelad i beaktandesats och skäl. Denna inledande text innehåller ett antal skäl till varför rättsakten tagits fram. Skälen är normalt nummerade. Trots att texten inte är juridiskt bindande, har den ändå betydelse för hur de efterföljande artiklarna ska tolkas. Det krävs dock att det finns ett tydligt samband mellan den artikel som ska tolkas, och skälen i fråga.

- **Analogitolkningar och e contrario**

Medan analogitolkningar kan vara vanliga inom EU-rätten, är man försiktig med tolkningar e contrario. Båda dessa tolkningsmetoder kommenteras kort i avsnittet om svensk rätt.

Svenska rättskällor och tolkningsmetoder

- **Autonom tolkning**

Att EU-rättsliga begrepp ska ges en autonom tolkning, innebär att termer och begrepp ska ges en tolkning som är enhetlig för hela EU men samtidigt oberoende av hur dessa termer och begrepp kan ha definierats i ett visst medlemsland.

- **Företrädesprincipen och principen om direktivkonform tolkning**

Företrädesprincipen anger EU-rättens företräde framför nationell rätt, en princip som också nationella förvaltningsmyndigheter ska beakta. Principen om direktivkonform tolkning innebär att nationella domstolar och myndigheter ska tolka den nationella rätten mot bakgrund av EU-rätten, vilket också inkluderar EU-rättsliga principer. Principen betyder att vid tolkning av nationella rättsregler måste inhemska domstolar och myndigheter tolka dem så att de inte bryter mot EU-rätten och så att de bidrar till att uppnå unionens målsättningar. En sådan tolkning får dock inte innebära att den nationella domstolen ålägger en individ, företag eller organisation någon skyldighet, som finns i EU-rätten men som inte är implementerad i den nationella rätten.

EU:s allmänna rättsprinciper

Vi har tidigare konstaterat att EU-rätten också ska tolkas utifrån vissa allmänna rättsprinciper. Sådana principer är i vissa fall klart formulerade i rättsakterna, men i andra fall är det oskrivna principer som utvecklats av EU-domstolen.

Hettne med flera har sammanfattat EU-domstolens tolkningsmetod: "EU-domstolen har alltså en annorlunda tolkningsmetod och prejudikatslära än svenska domstolar, men det som mest skiljer EU-domstolens metod från den svenska juridiska metoden är sannolikt förhållningssättet till allmänna rättsprinciper. EU-domstolen har en annan syn på regler än vad den svenska juridiska metoden i allmänhet har. Enligt EU-domstolen är reglerna ofta uttryck för mer grundläggande principer som kan förklara reglernas innehåll och plats i det större systemet. Det viktigaste är då inte regelns ordalydelse utan dess syfte i ett vidare sammanhang (Hettne/Otken, 2011, sid 38).

Det som kallas "allmänna rättsprinciper" har alltså större betydelse inom EU-rätten för hur en bestämmelse ska tolkas, än vad sådana principer har i nationell svensk rätt.

Allmänna rättsprinciper är principer som gäller generellt inom EU-rätten och inte bara inom livsmedelsområdet. Dessa principer är förmodligen den viktigaste källan för att tolka EU-rätten, varför också vissa av dem måste vara kända för dig som svensk livsmedelsinspektör. Några av de viktigare principerna ska kort nämnas här.

De allmänna rättsprinciperna kan delas in i konstitutionella principer, förvaltningsrättsliga principer och centrala materiella rättsprinciper.

- **Konstitutionella principer**

Till de konstitutionella principerna hör principen om tilldelade befogenheter, som anger det grundläggande förhållandet mellan EU och medlemsstaterna och som förtydligar att EU:s institutioner bara får handla inom ramen för de befogenheter som getts till dem av medlemsstaterna. Så fort en EU-institution (till exempel domstolen eller kommissionen) ska vidta en åtgärd, fordras det att det finns en särskild rättsgrund, eller med svenska termer att det finns rättsligt stöd för åtgärden.

Medan den principen styr när EU får handla så styr subsidiaritetsprincipen när EU (och inte medlemsstaterna) bör handla (till exempel lagstifta) och proportionalitetsprincipen styr hur EU ska handla. Den sistnämnda principen är tänkt att säkerställa att de åtgärder som EU vidtar inte är mer ingripande än vad som krävs i det enskilda fallet. Den principen känner vi igen även från livsmedelslagstiftningen.

Lojalitetsprincipen, det sista exemplet på en konstitutionell princip, innebär att medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa att EU-rätten verkligen drivs igenom i medlemsstaterna. Ytterst märks principen genom att medlemsstaterna kan bli dömda av EU-domstolen att betala skadestånd för bristande implementering av EU-rätten.

- **Förvaltningsrättsliga principer**

De förvaltningsrättsliga principerna tar upp flera områden som vi känner igen från den svenska offentliga rätten, särskilt förvaltningsrätten. Hit hör bland annat principerna om myndigheternas utredningsskyldighet, motiveringsskyldigheten samt offentlighetsprincipen.

- **Centrala materiella rättsprinciper**

De centrala materiella rättsprinciperna har främst utvecklats för att genom diskrimineringsförbud stärka de fyra grundläggande friheterna i EU, nämligen fri rörlighet av varor, personer, tjänster och kapital. Hit hör principerna om likabehandling, om ömsesidigt erkännande samt proportionalitetsprincipen. Effekter av principerna är att medlemsstaterna ska behandla utländska varor och tjänster på samma sätt som sina inhemska, och att de ska erkänna även andra medlemsstaters regler och krav, som inte strider mot EU-rätten.

Senast uppdaterad 8 september 2021 Ansvarig grupp SUS_JU